

مبانی حقوق عمومی

دکتر عباس

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

چاپ اول
۱۳۸۵

سرشناسه	: عباسی، بیژن، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی حقوق عمومی/ بیژن عباسی.
مشخصات نشر	: تهران: دادگستر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۴ ص.
شابک	: ۱۵۰۰۰۰ ریال: ۰۴۹۵-۰۲۸۲-۹۷۸۶۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق عمومی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ع ۲م/۳۱۵۰ K
رده بندی دیویی	: ۳۴۲
شماره ثبت کتابخانه ملی	: ۳۶۴۸۶۷۳

مبانی حقوق عمومی

بیژن عباسی

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۰۴۹۵-۰۲۸۲-۹۷۸۶۰۰

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسیدن این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله، فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریا، مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
-------	----

فصل نخست: حوزه‌ی عمومی و حوزه‌ی خصوصی

مبحث نخست - تاریخیچه	۱۷
مبحث دوم - حوزه‌ی خصوصی	۱۹
مبحث سوم - حوزه‌ی عمومی به معنی قلمرو اقتدار دولت	۲۰
مبحث چهارم - حوزه‌ی عمومی جدا از دولت	۲۱

فصل دوم: مکتب‌های حقوقی

مبحث نخست - مکتب حقوق طبیعی	۲۵
مبحث دوم - مکتب حقوق وضعی	۲۹
مبحث سوم - گرایش مکتب حقوق وضعی به اندیشه‌ی دولت قانون‌مدار	۳۳
مبحث چهارم - حقوق اسلام و ایران	۳۴

فصل سوم: دولت

مبحث نخست - عناصر تشکیل دهنده‌ی دولت	۴۰
گفتار نخست - سرزمین	۴۰
گفتار دوم - جمعیت	۴۱
گفتار سوم - قدرت سیاسی	۴۲
مبحث دوم - ویژگی‌های حقوقی دولت	۴۳
گفتار نخست - شخصیت حقوقی	۴۴
الف - مفهوم شخصیت حقوقی دولت	۴۴
ب - فواید شخصیت حقوقی دولت	۴۵
گفتار دوم - حاکمیت	۴۸
الف - حاکمیت درونی	۵۰
ب - حاکمیت بیرونی	۵۲
گفتار سوم - محدودیت دولت بوسیله‌ی حقوق	۵۲

- الف- اندیشه‌های طرفداران حقوق موضوعه ۵۳
- ب- اندیشه‌های طرفداران حقوق طبیعی ۵۴
- ب- اندیشه‌های لئون دوگنی و موريس هوريو ۵۶
- ت- گرایش طرفداران حقوق وضعی به‌اندیشه‌ی حاکمیت قانون یا دولت قانونمدار ۵۸
- مبحث سوم- اندیشه‌ها و مکاتب مهم فلسفی و سیاسی درباره‌ی ماهیت دولت ۶۲**
- گفتار نخست - دوران باستان ۶۲
- الف- توسیدید ۶۳
- ب- افلاطون ۶۳
- ب- ارسطو ۶۴
- گفتار دوم- دستاورد مسیحیت و الهی دانان بزرگ آن ۶۶
- الف- گوستین ۶۷
- ب- سن روماد ۶۸
- گفتار سوم- دولت اسلامی و نگرش اندیشمندان ایرانی ۷۱
- الف- دولت اسلامی ۷۱
- ب- نگرش اندیشه‌ی اسلامی درباره‌ی تکالیف دولت و ویژگی‌های حاکمان ۷۴
- گفتار چهارم- ماکیاول و نظریه پردازان دولت و حاکمیت ۷۸
- الف- ماکیاول ۷۸
- ب- ژان بدن ۷۹
- گفتار پنجم- اندیشه‌های قراردادی درباره‌ی دولت، لاک و روسو ۸۰
- الف- توماس هابز ۸۱
- ب- جان لاک و رد مفهوم مطلق گرایی دولت ۸۲
- ب- شارل دو مونتسکیو ۸۴
- ت- ژان ژاک روسو ۸۵
- ث- الکسی دو توکویل ۸۷
- گفتار ششم- مکتب اصالت سود و فایده ۸۸
- گفتار هفتم- نظریه‌ی اخلاقی دولت ۸۹
- گفتار هشتم- کارل مارکس و کمونیسم ۸۹
- گفتار نهم- هانس کلسن و ماکس وبر و اندیشه‌ی دولت قانونمدار ۹۱

مبحث چهارم-وظایف و اختیارات دولت	۹۳
گفتار نخست-اختیارات حقوقی دولت	۹۳
گفتار دوم-دولت زاندارم و دولت رفاه	۹۴
مبحث پنجم-دولت، واضح و موضوع حقوق عمومی	۹۸
گفتار نخست-در گذشته و دوران مطلق گرایی	۹۸
گفتار دوم-دوران حقوق موضوعه	۹۹
الف-در حقوق بین الملل	۹۹
ب-در حقوق داخلی	۱۰۰

فصل چهارم: تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی و نسبت آن‌ها

مبحث نخست-تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۰۴
گفتار نخست-پیشینه تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۰۴
گفتار دوم-تمایز موضوعی میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۰۸
گفتار سوم-معیارهای ماهوی تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۱۱
الف-از نظر هدف	۱۱۱
ب-نابرابری و امتیازات، سرشت و پایداری حقوق عمومی	۱۱۴
پ-از نظر استفاده از فنون حقوقی	۱۱۶
ت-از نظر ماهیت قواعد	۱۱۸
ث-از نظر ضمانت اجراها	۱۱۸
گفتار چهارم-معیار سازمانی	۱۲۴
گفتار پنجم-حقوق عمومی و اعمال حق حاکمیت	۱۲۶
مبحث دوم-فوائد عملی تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی و فواید حقوق عمومی	
گفتار نخست-آثار و فوائد عملی تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۲۷
الف-از نظر ابزارهای اجرایی	۱۲۷
ب-از نظر عدم اجرای برخی قواعد عمومی معاملات در قراردادهای اداری	۱۲۸
پ-عدم پیروی اموال عمومی از قواعد عمومی دیگر اموال	۱۲۹
ت-از نظر دادرسی	۱۳۱
ث-از نظر آموزشی	۱۳۶

مبحث چهارم - نسبی بودن تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی و نفوذ متقابل آنها	۱۳۹.....
گفتار نخست - برتری یا تقدم میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۳۹.....
گفتار دوم - نسبی بودن تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۴۰.....
الف - نسبی بودن اصل تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۴۰.....
ب - نسبی بودن تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی از نظر مقدار	۱۴۱.....
گفتار سوم - نفوذ و تاثیر متقابل حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۴۲.....
گفتار چهارم - داد و ستدهای میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی	۱۴۵.....

فصل پنجم: منابع حقوق عمومی

مبحث نخست - قانون اساسی	۱۵۰.....
مبحث دوم - سیاست های کلی نظام	۱۵۱.....
گفتار نخست - مفهوم و ماهیت سیاست های کلی نظام	۱۵۱.....
گفتار دوم - نظارت بر انطباق قوانین و مقررات با سیاست های کلی نظام	۱۵۲.....
مبحث سوم - قوانین عرفی	۱۵۴.....
مبحث چهارم - قوانین عادی	۱۵۵.....
مبحث پنجم - رویه قضایی و تصمیمات آداری اساسی و آداری	۱۵۶.....
مبحث ششم - مقررات دولتی	۱۵۸.....
مبحث هفتم - منابع دینی	۱۵۹.....
مبحث هشتم - عرف های حقوق عمومی	۱۶۰.....
گفتار نخست - مفهوم و جایگاه عرف های حقوق عمومی	۱۶۰.....
گفتار دوم - شرایط ایجاد عرف های حقوق عمومی	۱۶۲.....
گفتار سوم - دیدگاه حقوق دانان عمومی درباره ی عرف	۱۶۴.....
مبحث نهم - دیدگاه های اندیشمندان حقوق عمومی (دکترین)	۱۶۸.....

فصل ششم: اصول حقوق عمومی

مبحث نخست - منفعت یا مصلحت عمومی	۱۷۲.....
گفتار نخست - مفهوم منفعت یا مصلحت عمومی	۱۷۲.....

گفتار دوم- منفعت یا مصلحت عمومی در اسلام.....	۱۷۴
گفتار سوم- منفعت یا مصلحت عمومی در قانون اساسی جمهوری اسلامی.....	۱۷۶
گفتار چهارم- مصلحت عمومی و تشکیل مجمع تشخیص مصلحت نظام در	
جمهوری اسلامی.....	۱۷۸
گفتار پنجم- منفعت عمومی و خدمت عمومی.....	۱۸۰
گفتار ششم- تبعیض بخاطر ملاحظات نفع عمومی.....	۱۸۱
مبحث دوم- قدرت عمومی.....	۱۸۲
گفتار نخست- مفهوم قدرت عمومی.....	۱۸۲
گفتار دوم- ادوات قدرت عمومی.....	۱۸۳
الف- دادن و گرفتن های لازم الاجرا به افراد.....	۱۸۴
ب- اجبار و سرکشی به مراکز دولتی از اموال خود به دولت.....	۱۸۴
پ- تصاحب به صورت انحصاری اموال اشخاص خصوصی توسط دولت.....	۱۹۰
ت- انحصار.....	۱۹۱
مبحث سوم- نظم عمومی و اذیت بی نظام.....	۱۹۲
مبحث چهارم- خدمت عمومی و اصول بیان حاکم بر آن.....	۱۹۶
گفتار نخست- مفهوم خدمت عمومی.....	۱۹۶
گفتار دوم- اصول بنیادین حاکم بر خدمات عمومی.....	۱۹۷
الف- اصل تداوم خدمت عمومی.....	۱۹۸
ب- اصل سازگاری یا انطباق خدمت عمومی.....	۱۹۸
پ- اصل برابری در مقابل خدمت عمومی.....	۲۰۰
ت- اصل بی طرفی در مقابل خدمت عمومی.....	۲۰۱
ث- اصل رایگان بودن خدمات عمومی.....	۲۰۲
مبحث پنجم- اصل حاکمیت قانون.....	۲۰۵
مبحث ششم- اصل سلسه مراتب میان قواعد حقوقی.....	۲۰۷
گفتار نخست- مفهوم اصل سلسه مراتب میان قواعد حقوقی.....	۲۰۷
گفتار دوم- نظارت بر مطابقت قوانین عادی با قانون اساسی.....	۲۰۹
الف- الگوی آمریکایی: نظارت توسط همهی دادگاه های عادی.....	۲۰۹
ب- الگوی اروپایی: نظارت توسط یک دادگاه ویژه.....	۲۱۱

گفتار سوم- نظارت بر مطابقت مقررات با قانون اساسی و قوانین عادی.....	۲۱۳
مبحث هفتم- اصل امنیت.....	۲۱۵
گفتار نخست- مفهوم اصل امنیت	۲۱۵
گفتار دوم- شناسایی حق امنیت در منابع داخلی و بین‌المللی	۲۱۶
مبحث هشتم- تضمین و رعایت حقوق و آزادی‌های شهروندان	۲۱۷
گفتار نخست - مفهوم حقوق و آزادی‌های شهروندان	۲۱۸
گفتار دوم- تضمین و پشتیبانی از حقوق و آزادی‌های شهروندان	۲۲۲
الف- پشتیبانی از حقوق و آزادی‌های بنیادین شهروندان توسط دادرس قانون اساسی	۲۲۲
ب- پشتیبانی از حقوق و آزادی‌های شهروندان توسط دادگاه‌های دادگستری	۲۲۳
ج- پشتیبانی از حقوق و آزادی‌های شهروندان توسط دادرس اداری	۲۲۳
د- پشتیبانی از حقوق مردم در برابر ادارات توسط آمبودزمان	۲۲۴
مبحث نهم- > اخت و محیط زیست	۲۲۶
مبحث دهم- اصل رعایت صلاحیت‌ها	۲۲۸
گفتار نخست- مفهوم اصل رعایت صلاحیت‌ها	۲۲۹
گفتار دوم- تضمین اصل رعایت صلاحیت‌ها توسط دادرس قانون اساسی	۲۲۹
الف- داورى درباره‌ی تعارض صلاحیت‌ها میان ایالات، مناطق و دولت مرکزی	۲۳۰
ب- تضمین قانونمندی روابط میان نهادها و مقامات دولتی (مجلس، رئیس‌جمهور و دولت).....	۲۳۰
گفتار سوم- قواعد مربوط به صلاحیت محلی و اداری	۲۳۱
الف- ماهیت و ارزش قواعد مربوط به صلاحیت محلی	۲۳۱
ب- قواعد عمومی قابل اعمال در امر صلاحیت محلی	۲۳۴
مبحث یازدهم- اصل عدم تمرکز	۲۳۷
مبحث دوازدهم- اصل مسئولیت دولت و مقامات عمومی	۲۴۰
گفتار نخست- مسئولیت سیاسی دولت در برابر مجلس	۲۴۱
گفتار دوم- مسئولیت کیفری	۲۴۴
گفتار سوم- مسئولیت اداری	۲۴۵
گفتار چهارم- مسئولیت مالی	۲۴۶
گفتار پنجم- مسئولیت مدنی	۲۴۸

فصل هفتم: شاخه‌های حقوق عمومی

۲۵۱.....	مبحث نخست- تمایز میان حقوق عمومی داخلی و حقوق عمومی خارجی
۲۵۲.....	مبحث دوم - تمایزات در درون حقوق عمومی داخلی
۲۵۳.....	گفتار نخست- حقوق اساسی
۲۵۴.....	گفتار دوم- حقوق اداری
۲۵۵.....	گفتار سوم- حقوق مالیه‌ی عمومی
۲۵۷.....	گفتار چهارم- حقوق بشر
۲۶۲.....	گفتار پنجم- حقوق منابع طبیعی
۲۶۲.....	گفتار ششم- حقوق محیط زیست
۲۶۲.....	الف- مفهومی و تعریف حقوق محیط زیست
۲۶۴.....	ب- شناسایی حقوق محیط زیست سالم در اسناد بین‌المللی و داخلی
۲۶۸.....	ت- مسئولیت بین‌المللی زیست‌محیطی از فعالیت‌های مربوط به تخریب محیط زیست
۲۶۸.....	گفتار هفتم- حقوق عمومی اجتماعی
۲۶۹.....	الف- حقوق کار
۲۷۳.....	ب- حقوق تامین اجتماعی
۲۷۷.....	پ- حقوق شهری
۲۷۸.....	ت- حقوق روستایی
۲۸۰.....	ث- حقوق بهداشت عمومی
۲۸۴.....	گفتار هشتم- حقوق عمومی اقتصادی
۲۸۵.....	الف- حق مالکیت
۲۸۸.....	ب- آزادی کسب و کار
۲۹۰.....	گفتار نهم - حقوق عمومی فرهنگی
۲۹۶.....	الف- تعریف حقوق عمومی فرهنگی
۲۹۶.....	ب- حق‌های فرهنگی و شناسایی آن در اسناد بین‌المللی

فصل هشتم: آسیب‌شناسی آموزش، پژوهش و توسعه رشته‌ی حقوق عمومی در ایران

۳۰۱.....	مبحث نخست- شکل و ساختار آموزش
۳۰۱.....	گفتار نخست- مشکلات

۳۰۲.....	گفتار دوم- رامکارها
۳۰۳.....	مبحث دوم- منابع آموزشی
۳۰۳.....	گفتار نخست- مشکلات
۳۰۴.....	گفتار دوم- رامکارها
۳۰۵.....	مبحث سوم- آموزش دهندگان و آموزش شوندگان
۳۰۵.....	گفتار نخست- مشکلات
۳۰۶.....	گفتار دوم- رامکارها
نمونه‌ی آزمون‌های درس مبانی حقوق عمومی و درس بررسی تحلیلی مکاتب	
۳۰۷.....	فلسفه و کلاس در حقوق عمومی
۳۱۷.....	منابع

مقدمه

حقوق عمومی، مجموع قواعد مربوط به اشخاص حقوقی حقوق عمومی از قبیل دولت، نهادهای محلی را دربر می‌گیرد. این قواعد مربوط به سازمان این اشخاص، وظایف و اختیارات قوای عمومی و سازمان‌های اداری و روابط اشخاص خصوصی با آنهاست.

تفکیک میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی به این دلیل است که قواعد و ویژگی‌های آنها با یکدیگر تفاوت است. امروزه همانند گذشته، در بطن مجموع قواعد حقوقی، حقوقی برای دولت و غیر نهادهای عمومی و حقوقی برای اشخاص خصوصی وجود دارد. حقوق مربوط به روابط میان نهادهای عمومی و روابط میان آنها و اشخاص خصوصی را سازماندهی و حقوق خصوصی نیز روابط میان اشخاص خصوصی را تنظیم می‌نماید.

حقوق عمومی دارای فلسفه، اصول و قواعدی است که ممکن است بسیاری از حقوقدانان و بازیگران این عرصه از علم حقوق از قبیل نهادهای حکومتی و اجرایی، دادرسان اساسی و اداری و... بر آن اشراف کافی نداشته باشند. بنابراین، لازم بود در قالب کتابی به بررسی و تحلیل ماهیت، جایگاه، وظایف و اختیارات دولت به عنوان مهمترین شخص حقوقی حقوق عمومی، ویژگی‌ها و تمایزات قواعد حقوق عمومی، منابع، اصول حاکم بر آن و شاخه‌های گوناگون آن پرداخته شود.

در حقوق عمومی باید حوزه‌ی عمومی و حوزه‌ی خصوصی و نقش و جایگاه مردم و دولت را در این حوزه‌ها مشخص کرد. همچنین باید دانست که مبنای الزام ناشی از قواعد حقوقی چیست؟ چه کسی به وضع و ایجاد حقوق مبادرت می‌ورزد، دولت در این امر چه نقش و جایگاهی دارد؟ در این زمینه، واضع حقوق، دارای چه شرایط یا محدودیت‌هایی است؟

در حقوق موضوعه‌ی معاصر، حقوق عمومی عمدتاً حقوق دولت است. این حقوق درباره‌ی عناصر تشکیل‌دهنده و ویژگی‌های حقوقی دولت، فلسفه‌ی تشکیل دولت، جایگاه، وظایف و اختیارات آن در جامعه‌ی داخلی و بین‌المللی سخن می‌گوید.

همچنین باید تمایزات میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی را بررسی کرد. ضابطه‌ی این تمایز، مداخله‌ی دولت در روابط حقوقی است. پیشینه‌ی این تمایز به کجا برمی‌گردد؟ تفاوت بنیادین میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی به لحاظ موضوعی دسته‌ی دیگری از تفاوت‌ها منتهی می‌گردد و آن اینست که قواعد این دو شاخه از حقوق به لحاظ نظری با یکدیگر متفاوتند. مهمترین معیارهای تمایز این دو دسته از قواعد به لحاظ نظری مربوط به هدف، نابرابری و امتیازات، استفاده از فنون حقوقی، ماهیت و ضمانت اجرای این قواعد می‌باشد.

این تمایز از جهت عملی نیز آثار زیادی دارد که مهمترین آنها عبارتند از: از نظر ابزارهای اجرایی، عدم اجرای برخی قواعد عمومی معاملات در قراردادهای اداری، عدم پیروی اموال عمومی از قواعد عمومی، یکسانیت اموال، از نظر دادرسی و آموزشی. سرانجام باید گفت که تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی، جنبه‌ی نسبی داشته و هریک از این دو بر یکدیگر نفوذ و تاثیر متقابل داشته و میان آنها دادوستدهایی نیز وجود دارد.

حقوق عمومی با توجه به ماهیت و ویژگی‌های خاص خود همانند دیگر شاخه‌های حقوقی دارای منابعی شامل قانون اساسی، قوانین عادی، مقررات دولتی، رویه‌ی قضایی، عرف و... می‌باشد که باید‌ها و نباید‌های اشخاص عمومی و خصوصی را پیدا می‌کند در آنجا پیدا کرد.

با توجه به فلسفه‌ی تشکیل دولت، جایگاه و وضعیت حقوقی آن، این نهاد دارای امتیازات و محدودیت‌های خاصی می‌باشد که اهم آنها به عنوان اصول بنیادین حقوق عمومی تبلور یافته‌اند. این اصول که به کلی متمایز و متفاوت از اصول حقوق خصوصی می‌باشند عبارتند از: اصل منفعت عمومی، قدرت عمومی، نظم عمومی، خدمت عمومی،

اصل حاکمیت قانون، اصل سلسه مراتب میان قواعد حقوقی، اصل امنیت، اصل تضمین و رعایت حقوق و آزادی‌های شهروندان، حفاظت از محیط زیست، اصل رعایت صلاحیت‌ها، اصل عدم تمرکز و مسئولیت دولت و مقامات عمومی.

دولت از گذشته، در امور سیاسی و حاکمیتی از قبیل قانونگذاری، اجرای قوانین، اداره امور کشور، قضاوت میان افراد بر پایه‌ی قانون، برقراری روابط بین‌المللی، حفظ نظم و امنیت داخلی، پاسداری از یکپارچگی سرزمینی کشور و گرفتن مالیات مداخله می‌کرد. پس از انقلاب‌های مشروطه و تصویب قوانین اساسی نیز تلاش نمود انجام این امور را به چنانچه در قالب قانون اساسی و دیگر قوانین مربوط در انحصار خود نگاه دارد. در همین راستا تحقق عمومی نیز بیشتر در حقوق اساسی خلاصه می‌شد. ولی با تعریف جدیدی که دولت از اواسط سده‌ی نوزدهم صورت گرفت از اوایل سده‌ی بیستم و پس از جنگ جهانی دوم، در قوانین اساسی کشورها اصلاحاتی به عمل آمد و برای این نهاد افزون بر انجام مأموریت‌های سیاسی و حاکمیتی و حفظ نظم و امنیت، کارکردهای اجتماعی و اقتصادی نیز در نظر گرفته شد و تلاش گردید که دولت حاکمیتی و بی‌طرف، تبدیل به دولت رفاه گردد. تا موجبات رفاه و سعادت را برای شهروندان به ارمغان آورد. بدین ترتیب، دولت بر اساس گوناگون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، فعالیت‌های مردم و روابط میان آنها مداخله کرد. قوانین متعددی در این زمینه، تصویب و سازمان‌های اداری و سازوکارهای مختلفی برای تحقق اهداف نوین دولت پایه‌ریزی گردید. بنابراین، در کنار حقوق اساسی، شاخه‌های تازه‌ای در حقوق عمومی از قبیل حقوق اداری، حقوق مالیه‌ی عمومی، حقوق عمومی اقتصادی، حقوق عمومی اجتماعی، حقوق عمومی فرهنگی، حقوق بنیادین، حقوق محلی است، حقوق منابع طبیعی و... پدید آمد.

ما در این کتاب برای بررسی و تبیین مسایل مربوط به حقوق عمومی، موضوعات و محورهای اصلی آن را در هشت فصل دسته‌بندی می‌نماییم که به ترتیب عبارتند از: حوزه‌ی عمومی و حوزه‌ی خصوصی (فصل نخست)، مکتب‌های حقوقی (فصل دوم)،

دولت (فصل سوم)، تمایز میان حقوق عمومی و حقوق خصوصی، آثار و نسبیت آن (فصل چهارم)، منابع حقوق عمومی (فصل پنجم)، اصول حقوق عمومی (فصل ششم)، شاخه‌های حقوق عمومی (فصل هفتم) و آسیب‌شناسی آموزش، پژوهش و توسعه‌ی رشته‌ی حقوق عمومی در ایران (فصل هشتم).

لازم به یادآوری است که این کتاب می‌تواند به عنوان منبع درسی درس مبانی حقوق عمومی در دوره‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی حقوق عمومی و درس بررسی تطبیلی مکاتب کلامی و فلسفی در حقوق عمومی در مقطع دکترای این رشته باشد.

دکتر بیژن عباسی (لاهیجی)

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

پاییز ۱۳۹۳